

Ön hogyan keres az interneten?

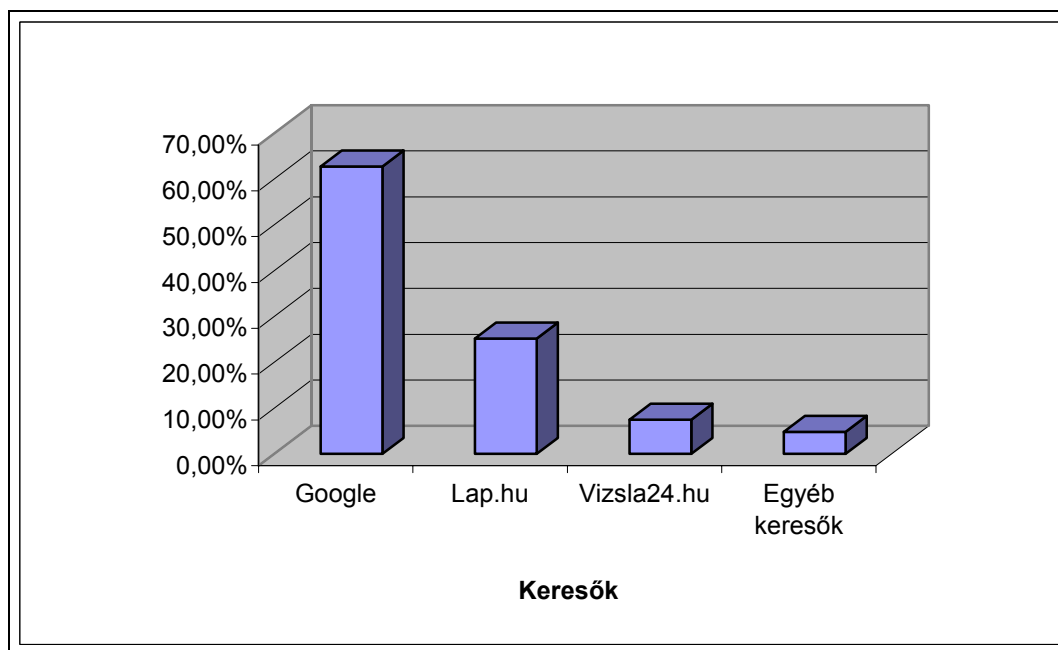
A Magyar Információbrókerek Egyesülete (MIBE) 2009. június 3-án rendezett konferenciája¹ az internetes információkeresés jelenlegi trendjeit helyezte a középpontba: az előadók azt a kérdést igyekeztek megválaszolni, hogy mi jellemző – elsősorban piaci szempontból – a webes információszerezésre. A prezentációk első része a szabadon felhasználható források piaci értékét elemezte, míg a második egység a professzionális információszolgáltatások jellemzőit világította meg.

Valamennyi felmerülő probléma közül azt a legegyszerűbb megválaszolni, hogy melyik keresőportált részesítik az internetezők előnyben: köztudott, jelenleg a Google térnyerése jellemző hazánk (1. ábra) és a világ keresőpiacán, az azonban kérdéses: a felhasználók az információkeresés tekintetében valóban elégedettek-e a keresőportálok által nyújtott lehetőségekkel, illetve képesek-e, vagy inkább hajlandóak-e a netezők elsajátítani – a sokszor bonyolult – keresési technikákat?

tőségekkel, illetve képesek-e, vagy inkább hajlandóak-e a netezők elsajátítani – a sokszor bonyolult – keresési technikákat?

Ingyenesek-e az interneten található információk?

Mítosz, hogy az interneten „minden” megtalálható, mivel a keresők sok fájlt és publikus adatbázist indexelnek ugyan, de az előfizetéshez és regisztrációhoz kötött adatbázisokat, illetve a nem szöveges állományokat nem. Arányaiban ezekre az információkra keveseknek van szükségük, így az internet üzleti modellje, hogy sokan keveset fizetnek, itt nem érvényesül – mondta Jóföldi Endre (Weblib Informatikai Kft.), aki a keresőportálok hatékonyságát mutatta be a kereséssel kapcsolatos tévhitek cáfolatával.

1. ábra A magyar keresők piaci részesedése

Forrás: http://webni.innen.hu/MagyarKeres_c5_91kPiaciR_c3_a9szesed_c3_a9se Letöltés ideje: 2009. 06. 15.

Keresni egyáltalán nem könnyű, ezt bizonyítja az a kutatás, amely megállapította, hogy a keresést végzők 72,3%-ával előfordult már, hogy belefáradt és feladta, 65,4%-uk egy információt keresve két vagy több órát töltött el, és összességében 75%-uk állt már fel kudarc érzésével a géptől. Az internetes keresésnél a találati halmazban tehát nagy a zaj, a keresőgépek ma még nem a keresést végző személy szándékát értelmezik: az első 10 találatban (az emberek 93%-a csak ezt nézi meg), nem biztos, hogy a releváns információk szerepelnek. Különösen igaz ez a kereskedelmi értékkel bíró témák esetében, ugyanis a hirdetések között folyó anyagi verseny következtében annak az ajánlata jelenik meg a találati lista elején, aki többet fizetett érte. Hazánk keresőpiacára is jellemző ez a tendencia, bár Magyarországon egyelőre kisebb mértékű a hirdetések között folyó verseny.

Az internetes információért fizetni kell: a hirdetőnek az oldal rangsorolása kerül pénzbe, a keresést végző a kutatással töltött időt fizeti meg, ha egyáltalán sikerrel jár. Az információbrókernek megbízás esetén a vállalási árba bele kell számítani

- az infrastruktúrát (keresőszolgáltatás – hardver, szoftver, speciális eszközök költsége),

1. táblázat

Az ingyenes és az értékhozzáadott szolgáltatások összehasonlítása

Ingyenesen hozzáférhető információ	Előfizetéshez kötött információ
ömlesztett, rengeteg	csak releváns
késleltetett, kivonatos, linkgyűjtemény on-line	teljes tartalom és exportálható
archívum nincs, vagy korlátozott	teljes archívum
primer feldolgozottság	szekunder feldolgozottság
minőségi problémák előfordulhatnak	folyamatos minőség-ellenőrzés
navigáció esetleg nehézkes	navigáció felhasználóbarát
nincs vagy egyszerű keresőfelület	szofisztikált keresőprogram
adatforrás nehezebben leinformálható	adatforrás azonosítható
fáradtságos (idő és energia)	gyors és hatékony
a szerzői jog kérdéses lehet	jogtiszta
ügyfél-visszacsatolás nem lehetséges vagy nagyon korlátozott	ügyfél-visszacsatolás alapján dolgozik
ügyféltámogatás nincs vagy nagyon limitált	teljes körű vevőszolgálat (betanítás, tréning, on-line helpdesk)
ingyenes.....valóban?	fix díjhoz kötött (költség vagy befektetés?)

- a keresési időt (tanulás ideje, a keresésre fordított idő, valamint az ügyfél idejének értéke),
- a szakértelmet (megszerzési idő, speciális eszközök kiválasztása, installálása, tanulás, a mélyweb keresésének ismerete, folyamatkontroll, minőségirányítás)
- részletezte a ráfordításokat *Mikulás Gábor (GM Consulting)*.

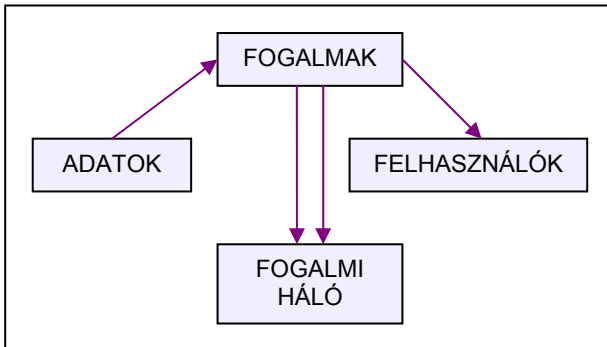
Az ingyenes források használata felveti azt a kérdést, hogy milyen esetben bízjon meg egy vállalkozás információs szakembereket? A szerződéskötés előtt érdemes átgondolni, hogy a keresés ráfordítása és a várható eredmény a megbízó munkadíjával arányos-e; és ha igen, olcsóbb (és kényelmesebb) igénybe venni a szakemberek segítségét, mint önálló adatkeresésbe bocsátkozni.

A kérdés tehát „csupán” annyi, hogy a kereső a réven vagy a vámon szeretne-e téríteni. *Hidvégi Péter (ISI Emerging Markets)* az ingyenes és az értékhozzáadott szolgáltatások összehasonlításával bemutatta az előfizetéshez kötött adatbázisok előnyeit az ingyenessel szemben (1. táblázat).

A keresési költség az egy platformra való rendezéssel is csökkenthető, egyszerre keresve a már megtermelt (megőrzött) és a még fel nem dolgozott tudásban. Kutatások szerint az alkalmazottak által használt információ 50-75%-a munkatársaktól származik, az információk 80%-a található a dolgozók gépein szét-szórva, és ez a tudás elveszhet, ha az alkalmazott távozik a cégtől.²

A Bigle alkalmazás (az előadó szellemes magyarázatában „bájgli”), melyet Horváth György (IQSYS Kft.) mutatott be, a Business Intelligence és a Google kapcsolatából kialakult online üzleti intelligencia, egy már ismert keresőportált használ mintaként. A program „emberközpontú, az üzleti adatok minden területét átfogó, a vállalati adatvagyon feltérképezését segítő, webböngészővel kezelhető [...] infrastruktúra, amely egyetlen front-end megoldásba integrálja a strukturált és strukturálatlan vállalati információkat.”³

ADVISE elnevezésű platformja egyszerű kereshetőséget tesz lehetővé a fogalmak közötti összefüggéseket hálószerűen ábrázoló megjelenítő felülettel, amelynek segítségével egy adott fogalomkör megkereshető (2. ábra).

2. ábra Az adatok rendszerezése és közvetítése ADVISE programban

Az értékteremtő közösség – 2.0-ás eszközök a keresésben

Napi gyakorlatunkban is tapasztalhatjuk, hogy az interneten való információszerezésben alaposan felértékelődtek a közösségi oldalak.⁴

A social networks (szociális/társadalmi/ismeretségi hálózat/háló) rejtett tartalékaival kapcsolatban Takács Dániel (Moholy-Nagy

Művészeti Egyetem Könyvtára) rámutatott, hogy a közösségi oldalak az egyének adatait, kapcsolatrendszerét, érdeklődési körét, valamint véleményét tartalmazzák, így terepei és forrásai is a célzott ajánlatoknak. Tévedés, hogy sok szabadidejük miatt e források célközönsége elsősorban a fiatalok között keresendő, ezt támasztja alá a Nielsen cég 2009-es vizsgálata, mely szerint a közösségi oldalakat főként a 35-49 éves korosztály látogatja.

A „long tail” azaz „hosszú farok” jelenség felhívta a figyelmet a kevésbé népszerű zenék, filmek, honlapok piaci értékére: így ezt a szegmenst is érdemes figyelembe venni az értékesítésnél. (Az Amazon.com pl. nem csak népszerű könyveket forgalmaz.)⁵

Hidvégi Péter (ISI Emerging Markets) ezzel összhangban kiemelte, hogy az üzleti szempontokat szem előtt tartó (térítéses) szolgáltatások ma már kiterjednek a bulvársajtóra és az ingyenes forrásokra is: tematikus (főként hír-) blogok keresésére, mivel ezekben megjelenhetnek szakmailag érdekes cikkek is, amelyeket az adott téma szakemberei nem biztos, hogy olvasnak. A térítéses szolgáltatások tartalmát így egyfajta „bulvárosodás” jellemzi.

A tematikus blogok ezen túl kapcsolati tőkét és együttműködést jelentenek: a látogatottság miatt üzleti értékük is van, például a hirdetések elhelyezése révén lehetnek konkrét bevételi források.

A tartalommegosztásnak köszönhetően felgyorsult az információáramlás, valamint sokféle formátum megjelenése jellemzi a webet. A web 2.0 hatására a klasszikus karakterkeresők teljesítőképességük határára értek, a jövő a multimodális tartalmak (strukturált szöveges, hang-, kép- és videoállományokat egyszerre szolgáltatni és kezelni képes információforrások) szemantikus indexelése (olyan technikák, amelyek az asszociációkat és a rejtett információkat képesek megtalálni).⁶

Intelligens keresőprogramok jelennek majd meg a piacon, melyek nem elsősorban az adattárolásra helyezik a hangsúlyt, hanem a felfogóképességre: „a keresés attól lesz intelligens, hogy okosan képes felhasználni azokat az algoritmusokat, amelyek a világhálón már jelenlévő értékes információtömeget feldolgozzák és hasznosítják.”⁷

Ebbe az irányban halad például a Yahoo SearchMonkey, mely egyénre szabott találatokat tesz lehetővé, vagy a Wolfram Alpha, mely igazából nem is kereső, hanem kérdés-válasz rendszer.

Összefoglalva: az interneten található, közösségi részvétel által megsokszorozott információkban problémát jelent az eligazodás, mivel a keresőeszközök megváltozott körülményeknek megfelelő fejlesztése még korántsem zárult le. Az egyéni keresés hatékonysága megkérdőjelezhető, ezért szakemberhez kell fordulnia annak, akinek mindennapi – elsősorban üzleti, szakmai vonatkozású – munkájához nélkülözhetetlen a friss, megbízható, pontos információ.

Hol helyezkedik el a könyvtár ebben a paradigmában?

A *Kiszl Péter (ELTE BTK)* által moderált kerekasztal-beszélgetés konklúziójaként értékelhetjük, hogy a könyvtárak – alapfunkciójukból következően – állandóságot képviselnek az internettel szemben, céljuk a kulturális értékek megőrzése; a web tartalmi viszont folyamatosan változnak. Fontos kiemelni továbbá, hogy a könyvtárak a felhasználóképzés során (és természetesen tájékoztató munkájukkal is), a kért információkon kívül a keresőeszközök tudatos használatát is közvetítik, tanítják. A könyvtárak – céljaikat tekintve – különböznek ugyan a versenyszférától, azonban a keresőpiac változásai ugyanolyan érzékenyen érintik őket, mint a szektor üzleti

részét. Arról pedig, hogy a közösségi értékremlés modern eszközei hogyan formálják át a közgyűjteményi szervezetet, egyelőre csak hipotézisek születhetnek...

Irodalom és jegyzetek

- ¹ A konferencia prezentációi – részben hanggal – megtalálhatók a MIBE honlapján:
http://www.mibe.info/index.php?oldal=oldal&o=konferencia_9
- ² Business Intelligence – Üzleti Intelligencia áttekintés. [Honlap] A hozzáférés módja:
http://m.blog.hu/su/sumeghy-onlab/onlab_071129.pdf
Utolsó módosítása: 2007. 11. 29.
- ³ ADVISE – A rendszerek rendszere. [Honlap] A hozzáférés módja: <http://www.iqsys.hu/iqsysadvise>
Utolsó módosítása: 2009. 06. 13.
- ⁴ A közösségi portálok népszerűbbek az e-mailnél [Elektronikus dokumentum] Forrás: MTI 2009. 03. 14. A hozzáférés módja:
<http://hir3.hu/index.php?hir=magazin&hirid=21100&kat=3> Utolsó módosítása: 2009. 06. 20.
- ⁵ SZÜCS Viktor - VIDA Andrea: Web 2.0 – a könyvtárak világában [Elektronikus dokumentum] A hozzáférés módja:
http://www.bibl.u-szeged.hu/~vidaa/oktatas/ea/web2_070418.pdf
Utolsó módosítása: 2007. 09. 17.
- ⁶ Bővebb információ: BATTELLE, John: Keress! – Hogyan alakítja át kultúránkat, üzleti életünket a Google és az internetes keresés. Budapest, HVG Kiadó Zrt., 2006; KRAUTH Péter – KÖMLŐDI Ferenc: A Web 2.0 jelenség, és ami mögötte van. = Égen-Földön Informatika. Budapest, Typotex, 2008. 638-641. p.
- ⁷ BATTELLE, John: Keress! Budapest, HVG Kiadó Zrt., 2006. 225. p.

Horváth Sarolta
(FSZEK Központi Könyvtár)

Mi van a felszín alatt? – a konzorciális beszerzés előnyei az elektronikus folyóirat-használat tükrében

A folyóiratcsomagok konzorciumi keretben történő beszerzése látszólag minden fél számára kifizetődő, a részt vevő intézmények kölcsönös megelégedésére szolgáló megoldás, ugyanakkor a szállítókkal kötött szerződések bizalmas záradékai mintha némasági fogadalomra kényszerítenék az érdekelteket és nem igazán adnak esélyt a konzorciumok tényleges, nyilvános kiértékelésére. Sok minden utal arra, hogy a könyvtárvezetők egy része úgy értékeli, az egyes intézmények egyenlőtlenül részesednek a konzorciumok hasznából.

A kiadói üzletpolitika megváltozásával, a „big deal” megjelenésével a konzorciumok szervezése a könyvtári szerzeményezés egyik fontos feladatává lépett elő. Ugyanakkor ez a jelenség nem terjedt tovább az olcsóbb licenyszerződés érdekében alakuló „vásárlói klubok” létrejöttén, jöllehet a konzorciumnak meglehetnek a pozitív hozadéka a menedzsment és a szolgáltatások összehangolása területén is. Az, hogy mindenki nyertesén kerül ki egy ilyen üzletből, feltételezett, de egyelőre nem bizonyított. A cikk a szerző doktori disszertációjá-

nak kivonata, s arra vállalkozik, hogy a *Katalóniai Felsőoktatási Könyvtárak Konzorciuma* (*Consortium of Academic Libraries of Catalonia = CBUC*) által szerzeményezett elektronikus folyóiratok használatának vizsgálatával bizonyítsa vagy cáfolja, hogy a konzorciális folyóiratcsomag-beszerzésből valamennyi részt vevő intézmény közel egyenlő mértékben húz hasznot.

A nyolc egyetemi könyvtár mellett a régió központi könyvtáraként funkcionáló *Katalóniai Könyvtár* magában foglaló CBUC 1996-ban jött létre és elsődleges célja egy közös katalógus kifejlesztése volt. A későbbiek során az együttműködést – többek között – az elektronikus források beszerzésére is kiterjesztették. A vizsgálat a szervezeti felépítésük és céljaik alapján összehasonlítható hét intézményre (*Barcelonai Egyetem [UB]*, *Barcelonai Autonóm Egyetem [UAB]*, *Katalóniai Műszaki Egyetem [UPC]*, *Pompeu Fabra Egyetem [UPF]*, *Gironai Egyetem [UDG]*, *Lleidai Egyetem [UDL]*, *Rovira i Virgili Egyetem [URV]*), valamint a szabványos, COUNTER-formátumú statisztikai adatokat szolgáltató – összesen 5 139 címet magában foglaló – hét folyóiratcsomagra (*American Chemical Society*, *American Institute of Physics*, *Blackwell*, *Elsevier*, *Emerald*, *Springer*, *Wiley*) terjedt ki. A vizsgált időszak – a tanév egyes periódusaira jellemző eltérő használói szokások miatt – a szokásos 3-6 hónap helyett egy teljes esztendőt ölel át.

A vizsgált folyóiratokat a szerző az *Ulrich's International Periodicals Directory* alapján 33 témakörbe sorolta be, majd meghatározta az egyes témakörökhöz tartozó célfelhasználói csoportokat, hogy megállapíthassa az egyes tudományterületekre jellemző használói mintákat. A felhasználói csoportok minél pontosabb meghatározása érdekében a következő feltételezésekkel élt:

1. a tudományos folyóiratokat a spanyol egyetemeken elsősorban kutatási céllal olvassák;
2. a kutatáscentrikus folyóirat-használat az egyetem oktatói és kutatói gárdájára, a kutató ösztöndíjasokra, a doktoranduszokra jellemző, ugyanakkor majdhogynem lehetetlen a teljes munkaidős kutatói létszámot egyetemekre és tudományterületekre lebontva kiszámítani;
3. az előbbieket szem előtt tartva a potenciális folyóirat-használók számának megállapításakor a szerző azzal az egyszerűsítéssel élt, hogy mivel a folyóiratokat mindenekelőtt az oktatói és kutatói gárda használja, érdemes az érintett egyetemek teljes munkaidőre átszámított oktatói és kutatói létszámát (FTE) alapul venni (2005-ben 10.851,35); ez azért is leegyszerűsíti

a dolgot, mert a *Spanyol Oktatási Minisztérium*-ban az oktatók és kutatók szakterület szerinti besorolást kapnak, így megfelelő adatok állnak rendelkezésre ahhoz, hogy a felhasználókat az egyes témakörökhöz rendelhessük;

4. az egyes tudományos folyóiratokat általában az adott tudományterületen tevékenykedő kutatók olvassák.

A használat mértékének megállapításakor a szerző az egyes intézmények cikketöltéseit az FTE-számuk viszonyában vizsgálja. Kimutatja, hogy nem egyszerűen arról van szó, hogy a folyóirat-használat korrelál az intézmények FTE-számban kifejeződő méreteivel, hanem az egy főre jutó legtöbb cikketöltést produkáló intézmény (UB) 11,35%-kal több használatot mutat az FTE-számából következően ráeső használati arányhoz képest, míg a legkevesebb cikketöltést felmutató könyvtár (UPC) 9,51%-kal kisebb használati részesedéssel bír, mint amennyi oktatói és kutatói létszáma alapján „kijárna neki”.

Beszédesebbek a számok, ha a teljes használat átlagértékét (156,1) 100%-nak vesszük, és ehhez mérten vizsgáljuk, hogy az intézmények folyóirat-használata milyen mértékben tér el az FTE-értékük alapján kikalkulált arányos részesedésüktől. Ezek szerint a Barcelonai Egyetemen 34,48%-kal több letöltés történt, mint amennyi az FTE alapján arányosan elvárható volna. További három egyetem ugyancsak jól jár a konzorciumban való részvétellel (UAV: +10,08%, UPF: +21,09%, URV: +16,63%). A másik oldalon megdöbbentő számokat találunk: UdL: -54,6%, UdG: -46,07%, UPC: -46,05%. Mint látható, az utóbbi intézmények körülbelül fele annyira használják ki a konzorciálisan előfizetett folyóiratcsomagokat, mint amennyire oktatói és kutatói létszámukból az következne.

A témakörök szerinti folyóirat-használat mértékének megállapításához a szerző az egyes témakörökhöz tartozó folyóiratok cikkeinek a letöltéseit feleltette meg az egyes tudományterületek teljes munkaidőre kiszámított oktatói létszámával. Az így vont átlag megmutatja, hogy egy-egy oktató körülbelül mennyi témakörébe vágó cikket tölt le. A vizsgálathoz a szerző a folyóiratokat előzetesen besorolta 33 témakörbe, valamint azzal a feltételezéssel élt, hogy az egyes tudományterülethez kapcsolódó folyóirat olvasói ugyanazon tudományterület oktatói közül kerülnek ki. Nyilvánvalóan némi pontatlanságot szül, hogy a cikketöltések számba vételekor nem az egyes cikkek, hanem a folyóiratok tematikus besorolásából indulunk ki, valamint

hogy a felhasználóknak a kutatások interdiszciplináris jellegéből eredő „elkalandozásait” sem tükrözi a vizsgálat. Kis létszámú oktatógárda esetén fennáll a veszélye annak, hogy aránytalanul nagy lesz az egy főre jutó letöltések száma, ezért a négynél kevesebb oktatót számláló fakultásokat a cikkszerző nem vette figyelembe. Így is jelentős aránytalanságokat találunk, elsősorban a természettudományos karok javára, amiből a következő következtetések vonhatók le: 1) míg a témakörönkénti folyóiratcím-kínálat megegyezik a konzorciumban részt vevő egyetemek esetén, az egy főre kiszámított használati átlag különbözik, sőt gyakran jelentős eltérést mutat; 2) a tudományterületek szerinti fejenkénti folyóirat-használatra vonatkozó adatok egybevágóan az egyes kutatások eredményességére vonatkozó empirikus ismereteinkkel.

A témakörök szerinti eltérés a cikk szerzője szerint két tényezőnek tudható be: a kínált folyóiratcsomagok nem fednek le minden területet egyenlő mértékben, a humán- és társadalomtudományok alulreprezentáltak a ténylegesen elérhető folyóiratcímekhez és az oktatói létszámhoz képest; az egyes témakörökhöz tartozó cikkek letöltésének számai nagymértékben függenek a témakörben publikált összes cikk számától és az adott cikknek a tudományos diskurzusban betöltött szerepétől. A humán tudományok alulreprezentáltsága ugyanakkor azt jelzi, hogy a jelenlegi folyóirat-kínálat valószínűleg nem elégíti ki az ilyen irányú kutatói igényeket.

A szerző azt is vizsgálta, mennyiben tükröződik az egyes intézmények oktatói és kutatói gárdáinak tudományterületi megoszlása a folyóirat-használatban. A kutatók besorolásakor újfent a spanyol oktatási minisztérium által használt tudományterületi besorolást alkalmazta, e szerint a következő kategóriákat különbözteti meg: természettudomány, orvostudomány, társadalomtudomány, humántudomány, műszaki tudományok. Az oktatók tudományterületi megoszlása tekintetében jelentős különbség van az egyes intézmények között. Meglepő, hogy ez a megoszlás nem olvasható ki a folyóirat-használat vonatkozó arányszámaiból. A legextrémebb eset az UPF-é, ahol a humán- és társadalomtudományok oktatói a teljes oktatói létszám 82,1%-át teszik ki, ennek ellenére

az ezekhez a tudományterületekhez kapcsolódó folyóiratok használati aránya mindösszesen a teljes folyóirat-használat 15,01%-a. A természettudományos folyóiratok használati aránya szinte minden esetben a legmagasabb (50% körüli).

A műszaki és a humán tudományok alulreprezentáltságának egyik oka a folyóiratcsomagok összetételében rejlik. A humán tudományok esetén külön kiemelendő a kulturális tényező: a csomagok elsősorban angolszász országok angol nyelvű folyóiratait tartalmazzák, amely kínálat egyes területeken – például országtörténelem – nem bizonyul kielégítőnek. Még egy fontos tényező, hogy a humán területeken továbbra is a könyvek töltik be a legfontosabb kommunikációs eszköz szerepét. Mindemellett egy másik, a katalán egyetemek oktatóinak folyóirat-használati szokásaira vonatkozó felmérés is megerősíti, hogy a humán területeken a hagyományos, papíralapú folyóiratok használata dominál, részint az elektronikus formában hozzáférhető humán folyóiratok kis száma miatt.

Mindezekből látszik, hogy az elektronikus folyóiratok használatának intenzitása terén nagymértékű eltérés mutatható ki az egyes intézmények, illetve az egyes tudományterületek képviselői között. Ennek a meglátásnak ki kellene hatnia a könyvtárak szerzeményezési politikájára is, hogy a vázolt helyzet a konzorciális együttműködésekben minél kevesebb feszültséget generáljon, valamint hogy egyes tudományterületek képviselői ne érezzék úgy, hogy méltánytalanul elhanyagolják őket.

Fontos megjegyzés, hogy a vizsgálat rámutatott: a COUNTER-statisztikák lehetőséget nyújtanak a folyóirat-használat alaposabb analizésére, illetve – némi kikötésekkel – a használati minták tudományterületek szerinti elemzésére. Annak megállapítása, hogy a használt módszer más konzorciumok esetén is hatékonyan bizonyul-e, további vizsgálatokat igényel.

/TERMENS, Miquel: Looking below the surface : the use of electronic journals by the members of a library consortium. = Library Collections, Acquisitions, & Technical Services, 32. köt. 2. sz. 2008. p. 76–85./

(Dancs Szabolcs)

Web 2.0 huszonhárom lépésben

Az ausztrál *Edith Cowan Egyetem (Edith Cowan University = ECU)* könyvtára 2007 áprilisában elkezdett egy projektet, amelynek az volt a célja, hogy felkészítse személyzetét a Web 2.0 technológiák befogadására és alkalmazására. A vezetők tisztában voltak a Web 2.0 lehetőségeivel, és volt már némi jártasságuk a Web 2.0-ás szolgáltatásokban. A személyzet nagy része azonban semmit sem tudott az új technológiákról, így nyilvánvaló volt, hogy szükség van valamiféle felkészítésre, képzésre.

A vezető beosztású könyvtárosok és a projektvezetők (utóbbiak az esettanulmány szerzői) bizakodva vágta bele a projektbe gondolván, hogy a Web 2.0 technológiák jelentik a „következő nagy dobást” az egyetemi könyvtárakban, mert ezek a közösségi hálók új lehetőségeket nyújtanak a könyvtár ügyfeleinek információellátásában és a szolgáltatások terén. Első lépésként megvizsgálták az elérhető tananyagokat. Úgy döntöttek, hogy a *Learning 2.0* program a lehetséges jó választás, de érezték, hogy ezt át kell dolgozni a helyi viszonyokra. A program kilenc héten át 23 lépésben zajlott.

A Web 2.0 meghatározása

A „Web 2.0” kifejezést *Tim O'Reilly* a számítástechnikai piac 2001-es összeomlását követő új generációs webszoftverek tervezési mintáinak és üzleti modelljeinek leírására alkotta 2004-ben. Mindamellett ez a gazdasági meghatározás nem foglalja magában a technológiákhoz és a használói szokásokhoz kapcsolódó jelentésrétegeket.

Egyesek számára a Web 2.0 a World Wide Web megteremtőjének, *Tim Berners-Leenek* a globális kollaboratív információs térről szóló víziójának a beteljesítését jelenti. Másoknak a Web 2.0 azonos a technológiák olyan csoportjaival, mint például a blogok, a wikik, a podcastok, az RSS csatornák stb., amelyekkel bárki képes szerkeszteni és hozzáadni tartalmakat, közösségi hálózatos webkörnyezetet alkotva.

A Web 2.0 technológia klasszikus példája a *Wikipedia* online enciklopédia, mint amely az együttműködést és a közösségi hálózathasználatot hangsúlyozza, és amellyel a használók kapcsolat-

ba lépnek, hogy tartalmakat hozzanak létre. Íme néhány további technológia, amelyek jól példázzák a Web 2.0-ba való váltást:

- *blog (web log)* – weboldal, amelynek a bejegyzései időrendben íródnak és általában fordított időrendben jelennek meg;
- *wiki* – számítógépes szoftvertípus, amely lehetővé teszi a használóknak, hogy könnyen alkossanak, szerkesszenek és linkeljenek weboldalakat;
- *RSS (Really Simple Syndication)* – a webes „feed” formátumok egyik családja, amelyet arra használnak, hogy gyakran frissített tartalmakat publikáljanak – az RSS lehetővé teszi, hogy a használók automatikusan tartsanak lépést kedvenc weblapjaikkal;
- *podcast* – digitális médiafájlok vagy ezek összekapcsolt gyűjteményei, melyeket „feed”-ek segítségével terjesztenek az interneten, hordozható eszközökön vagy személyi számítógépeken való lejátszáshoz.

A Web 2.0 és a könyvtárak

A projektvezetők egyik első feladata annak a felmérése volt, hogy a Web 2.0 technológiákat miként kezdték használni a könyvtárak szerte a nyugati világban. A Web 2.0-nak nevezett következő generációs web azzal kecsegtet, hogy a web életmóddá válhat. A web a pusztán csak önmagukban létező oldalaktól és keresőmotoroktól elmozdul afelé, hogy megosztott hálózati tér legyen, ami ösztönzi a munkát, a kutatást, az oktatást, a szórakozást és a közösségi tevékenységeket, vagyis lényegében mindazt, amivel az emberek foglalkoznak.

Amit most Web 1.0-nak neveznek, annak hihetetlen befolyása volt a könyvtári szolgáltatásokra. Úgy tűnik, hogy a Web 2.0-ás technológiáknak még nagyobb lesz a hatásuk.

A netnemzedék

Amikor a Web 2.0-ás technológiák egyetemi könyvtárakra gyakorolt hatásáról esik szó, fontos figyelembe venni az új és az eljövendő használók profilját; ezeket a használókat úgy nevezik, hogy „a netgeneráció”, „az ezredfordulósok”, vagy a „digitális bennszülöttek”.

Gardner és *Eng* az egyetemisták könyvtárhasználatáról készült vizsgálata szerint négy alapvető jellegzetessége van a netgenerációnak:

- igényli a minőségi oktatási lehetőségeket;
- szüksége van a technológia és a kutatás testreszabására;
- szüksége van a technológiák tanulásba történő integrációjára, és
- az új közlésmódok használatára.

Könyvtár 2.0

A Web 2.0 technológiák számos kihívást jelentenek a könyvtáraknak. Különböző fórumokon zajlottak le viták arról, hogy ezek a technológiák miként változtathatják meg a könyvtárakat. A könyvtári gyakorlatban manapság már közkeletű „könyvtár 2.0” kifejezést először *Michael Casey* használta „Library Crunch” nevű blogjában.

Sok könyvtáros úgy találta, hogy a Web 2.0 közösségi technológiák jó lehetőségeket nyújthatnak a személyzet tudásának fejlesztésére és a könyvtárhasználók bevonására. A cikk szerzőit mint projektvezetőket azzal bízták meg, hogy megbirkózzanak a Web 2.0 kihívással az ECU-n: először összegyűjtötték az összes idevágó szakirodalmat, majd stratégiát terveztek könyvtáruk számára. Ez volt az ECU könyvtárának első lépése a 2.0 „státusz” elnyeréséhez vezető úton.

Az Edith Cowan Egyetemi Könyvtárról

Az ECU Könyvtár teljes körű szolgáltatást nyújt mind a négy telephelyén. A négy könyvtár saját kampusza közösségi központjává fejlődött: nyomtatott és online gyűjteményeket, hallgatói tanulótereket, wifi hálózatot, zsi bongókat, helybeni segítséget, e-laborokat, könyvesboltot és kávézót kínál használóinak. Az ebben az évben nyílt, díjnyertes *Joondalup Campus* könyvtára tükrözi ezt az ideált, és a már korábban létező többi könyvtárépület is ugyanezen az úton újul meg. A könyvtár fizikai terei már most 21. századiak, de még dolgozni kell egy 21. századi online közösségi tanulótér kiépítésén is.

A technológiában jártas hallgatók ellátásának a középpontjában az online szolgáltatások állnak a könyvtári adatbázisok, elektronikus folyóiratok és elektronikus könyvek széles gyűjteményével, egy „Kérdezze a könyvtárost” elektronikus referenzszolgálattal, illetve 2006-ban elkezdtek podcastokat is fejleszteni. Így már a könyvtár megfelelően

felkészült arra, hogy beillessze a Web 2.0 technológiákat a szolgáltatásaiba.

A könyvtári stratégiai terv 2007 januári vitájában a könyvtári vezetés a Web 2.0-es eszközök megismerését nagyon fontosnak ítélte és eldöntött kérdésnek tekintette, hogy a dolgozókat meg kell tanítani ezeknek az új technikáknak a használatára.

Érvek a Learning 2.0 mellett

Adott volt a könyvtár elhatározása a Web 2.0 technológiák megismerésére. Szükség volt tehát arra, hogy kialakítsanak egy tudásbázist a könyvtári alkalmazottak számára. Olyan tájékozott dolgozók kellenek, akik be tudnak kapcsolódni a könyvtár jövőjének tervezésébe, illetve akik segíteni tudnak a könyvtárhasználóknak abban, hogy hogyan alkalmazzák a Web 2.0-es eszközöket a tanulásban és az oktatásban.

Felmerült a kérdés, hogy mi a legjobb Web 2.0 oktatóprogram az ECU könyvtári munkatársak kiképzéséhez? Egy több kampuszal rendelkező egyetemen összehozni a könyvtári személyzetet egy személyes részvételt igénylő tréningre logisztikai kihívást jelentett, így egy rugalmas, webalapú program tűnt a legjobb lehetőségnek. Az ECU könyvtárosainak látókörébe került a *Learning 2.0* nevű tananyag, egy a Victoria állambeli *Yarra Plenty* könyvtárról szóló cikkben; ez volt az első olyan közkönyvtár, ahol elkezdtek és végrehajtottak egy ilyen programot.

A fenti cikkből kiderült, hogy a Learning 2.0-át 2006 augusztusában *Helene Blowers*, az Észak-Karolinában lévő *Charlotte és Mecklenburg Megyei Közkönyvtár (Public Library of Charlotte and Mecklenburg County = PLCMC)* olvasószolgálatának műszaki vezetője fejlesztette ki.

Blowerst viszont *Stephen Abram*, a SirsiDynix fejlesztési alelnökének egyik cikke ihlette meg, amelyben Abram 43 *dolgot* körvonalazott, amelyeket meg kellene tanulni az új technológiákról. Abram 43 tételét Blowers átalakította 23 tétellé: ez a Learning 2.0. A Learning 2.0 program Creative Commons licenc alatt jelent meg, így ezek a tartalmak szabadon hozzáférhetők bárki számára. A 23 eredeti gyakorlat tartalma megtalálható a PLCMC Learning 2.0 blogján. Úgy tűnt, hogy a Learning 2.0 alkalmazható az ECU elvárásaihoz. Az ECU programvezetői elhatározták, hogy először egy kísérleti tanfolyamot tartanak, így 2007 áprilisában önkénteseket kértek fel erre a feladat-

ra, és nem okozott különösebb problémát, hogy hat lelkes munkatársat találjanak. A próbacsoport tagjai a könyvtár összes részlegéből érkeztek. A kísérlet alapcélja az volt, hogy teszteljék a program informatikai követelményeit, és lássák, hogy vajon többször kell-e emiatt a számítóközpont már így is eléggé leterhelt ügyfélszolgálatához fordulni. Az ECU próbacsoportja azt tesztelte, hogy ez a tananyag mennyire állja meg a helyét egyetemi környezetben, tekintve, hogy eredetileg egy közönyvtárban készült.

Learning 2.0 az ECU-n

A legtöbb könyvtár a Learning 2.0 tananyagok közzétételére egy központi blogot használt, és az ECU is emellett döntött, holott kezdetben felmerült egy honlap, illetve egy wiki is a blog alternatívájaként.

A Learning 2.0 blog létrehozására az ingyenes *Blogger* (Google) oldalt használták. Egy olyan nyilvános blogoldal, mint a *Blogger* használatának az az előnye, hogy több kész sablonja van, és semmiféle HTML szakértelem nem kell a blog létrehozásához.

Az ECU-n lezajlott kísérletben 23 tanulási tevékenységet mutattak be kilenc hét alatt. (A 23 tevékenység teljes listája a függelékben található.)

A program blogjához minden héten hozzáadtak egy új bejegyzést, és abban részletezték az adott hét követelményeit. A gyakorlatok tartalmazták a blogolást, az RSS-t, a közösségi címkézést, a wikiket, a podcastokat, az olyan videó- és képmegosztó oldalakat, mint a YouTube és a Flickr. A tanfolyam második hetében minden résztvevő létrehozta a saját blogját, amelyeket a fő tanfolyami bloghoz linkeltek.

Minden hét gyakorlata tartalmazott szakirodalmi olvasmányokat és gyakorlati példákat, valamint lehetőséget adtak a tagoknak arra, hogy használják vagy létrehozzák az adott technológiát, és észrevételeket tegyenek róla. A résztvevők elvégezték az előírt heti tevékenységeket, és bejegyezték előrehaladásukat saját blogjaikba. A próbacsoport tagjait arra bátorították, hogy kommenteket írjanak a többiek blogbejegyzéseihez többek között azért, hogy megerősödjön a közösségi interakció, amely segítette a csoportot online módon összehozni. Elleneztek az e-mail használatát, és arra kérték a csoportot, hogy csak a blog kommentálásának lehetőségével éljenek.

A Learning 2.0 elsajátításának az értékelése

A Blowers által jegyzett program nem tipikus tananyag, hanem a tanuláshoz a *felfedező* megközelítést használja. A „23 dolog” gyakorlatait végezve a résztvevők képesek lettek arra, hogy felfedezzék a Web 2.0 technológiák jellegzetességeit.

Tudomásunk szerint hivatalosan még nem értékelték a Learning 2.0 programot. Mindenesetre figyelemre méltóan nagy arányban használták már világszerte a könyvtárakban ezt a programot, és ezt egyfajta „jóváhagyásnak” tekinthetjük. A Learning 2.0 tanfolyamot – főleg az USA-ban – elvégző lelkes munkatársaktól érkező elismerések a könyvtári blogszférában megtalálhatók.

Felnőttoktatási elvek

Az ECU-n tartott próbatanfolyam kilenc hete alatt mindenekelőtt abból a szempontból értékelték a Learning 2.0-át, hogy hogyan tudnak vele belemerülni a résztvevők a Web 2.0 világába, de hasznosnak tartották azt is megvizsgálni, hogy mennyire követi a felnőttoktatásra vonatkozó alapelveket. *Malcolm Knowles* az andragógiai koncepciójának kifejtésekor (1984) így jellemezte a felnőtt tanulókat: önmagukat irányítják élettapasztalataik alapján, készek tanulni a társadalmi helyzetükkel összhangban levő módszerekkel problémaorientált módon, és belső motivációjuk van a tanulásra. Úgy ítélték meg, hogy a Learning 2.0 program megerősíti ezeket az elveket. Egyrészt, mert rugalmas és képessé teszi a résztvevőket arra, hogy meghatározzák saját tanulási céljaikat; másrészt pedig, mert a program konkrét feladatokat ad nekik és arra bátorítja őket, hogy együttműködjenek a többiekkel.

A tanulók autonómok lehetnek, mert nem minden feladat kötelező, és a résztvevők a saját ütemükben haladhatnak. Elmélyedhetnek olyan technikákban, amelyek a saját ismereteikhez kötődnek: például egy fotózásban jártas munkatárs a Flickr alkalmazásokban, mialatt mások csak nagyjából tekintik át ezeket.

A Learning 2.0 program több tanulási stílust támogat, és különféle médiát használ. A heti gyakorlatok tartalmazhattak podcastot, videót, és ezek használatára gyakorlati példákat, valamint olvasnivalókat a szakirodalomból. A program lehetőséget nyújtott arra, hogy a résztvevők az új technológiák tartalmának keverésével mashup-okat használjanak vagy hozzanak létre.

Fókuszcsoportos vizsgálat

Az ECU-ban a Learning 2.0 befejezésekor fókuszcsoport találkozót tartottak. A próbacsoport tagjai a program tartalmáról, felépítéséről és hasznosságáról, illetve a tanulás hatékonyságáról szóló kérdésekre válaszoltak a következő kérdések alapján:

- Az ECU Könyvtári Learning 2.0 program elérte-e azt a kitűzött célját, hogy fejlessze a személyzetet a Web 2.0 megértésében?
- Ezek után Ön képesnek érzi-e magát arra, hogy részt vegyen a könyvtár eredményes Web 2.0-ás megjelenítésében?
- Miként használhatják a hallgatók ezeket a technológiákat a könyvtár online környezetének részeként?
- Ajánlaná a Learning 2.0 programot más munkatársak számára is?

A feltett kérdésekre a próbacsoporttól érkező válaszok pozitívak voltak. A munkatársak arról számoltak be, hogy most már van első kézből származó tapasztalatuk a blogolásról és most mélyedtek először olyan dolgokban, mint a Second Life, a Flickr és a YouTube. Jobban tisztában vannak azzal, hogy mi zajlik a tágabb könyvtári világban, és hogy az emberek miként alkalmazzák a közösségi hálózati technológiákat. A próbacsoport összes tagja 30 és 50 év közötti volt; úgy érezték, hogy most már jobban megértik azokat az új módokat, amelyek összekapcsolják a netgenerációt a könyvtárral és az egyetemmel. A próbacsoport szerint ez a program hasznos egy felsőoktatási könyvtár számára, és javasolta a részvétel kiterjesztését a könyvtár többi munkatársára is.

A próbacsoport tagjainak viselkedése a kilenches tanfolyam alatt bebizonyította, hogy a tanulás hatásosabb, amikor az elképzeléseket közösségi kontextusban meg lehet osztani. A blogok és a wikik által generált interaktivitás nagyban segítette a csoportos tanulást. A fókuszcsoport tagjai a program alatt úgy találták, hogy a bloggyakorlatok „tanulmányosak” voltak, néhányan azt mondták, hogy sokat tanultak a csoport többi tagjával folytatott beszélgetésekből, és a többiek blogjaiból vettek át ötleteket arról, hogy miként kellene megoldani és továbbfejleszteni a dolgokat. A kilenc hét ugyanakkor túl kevés volt, ilyen tempó mellett a résztvevők nem tudtak rendszeresen elmélyülni a részletekben, és egyes új eszközök fontosságát és

jelentőségét csak a program befejezése után kezdték felismerni.

A Web 2.0 munkahelyi integrációja

A személyzet most már több Web 2.0 alkalmazást is láthat a könyvtáron belül. Például már az RSS és a közösségi címkézés új technológiai működnek a minőségében feljavított könyvtári OPAC-ban. Több folyóirat-adatbázisból és számos külső időszaki kiadványból, illetve weboldalról szolgáltatnak RSS-eket. A személyzet – mialatt végigcsinálta a Learning 2.0 kurzust – betekintést nyert ezekbe az új technológiákba. A tanultak napi munkába történő integrációja most zajlik.

Az ECU Könyvtár személyzete nagyra értékelte, hogy megtanulhatta az új technológiákat. A könyvtár most már adoptál néhányat ezekből az interaktív megoldásokból, hogy megszólítsa az egyetemi hallgatókat.

A Web 2.0-ás szolgáltatások melletti elkötelezettség elvét az ECU könyvtárának alábbi kezdeményezései támasztják alá:

- egy belső használatú blogban zajlik a jelenlegi Web OPAC felülvizsgálatával kapcsolatos információcsere;
- kommunikációs eszközként egy könyvtári blogot fejlesztettek ki az ügyfelek számára;
- egy wikit kezdtek el használni a legújabb könyvtári témák megtárgyalására;
- a Del.icio.us közösségi oldalon át osztják meg webes könyvjelzőiket az egyes könyvtári munkacsoportok;
- elkezdték kiterjeszteni podcastok választékát;
- Camtasia-t használnak „információs műveltség/írástudás” terjesztésére;
- népszerűsítik a felhasználók között az RSS hírcsatornáikat, amelyek „riasztásokat” küldenek az adatbázisok változásairól.

A program sikeres lebonyolítása megnövelte a könyvtár presztízsét: most már úgy tekintenek rájuk az egyetemen, mint akik vezető szerepet játszanak a új technológiák alkalmazásában. Az egyetem továbbképzési részlege egy hasonló program szervezésén gondolkodik a tudományos munkatársak számára is. (A szerzők a közeljövőben publikálni fognak egy cikket az ECU Learning 2.0 programjának második fázisáról.)

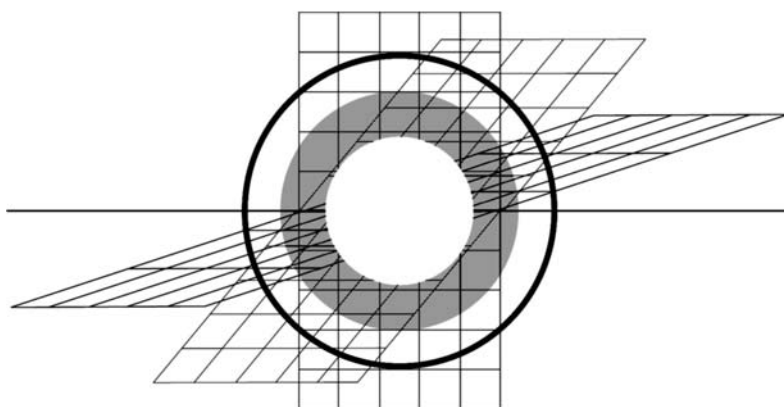
Függelék: 23 lépés a Web 2.0 technológiák elsajátítására (eculibrary-23things.blogspot.com)

1. Olvass a Web 2.0-ról és a Learning 2.0-ról!
2. Hozz létre egy Gmail fiókot a Bloggeren!
3. Hozd létre a blogodat a Bloggeren és írd meg egy bejegyzést!
4. Regisztráld a blogodat a könyvtári intraneten!
5. Tanulj az RSS hírcsatornákról és hozd létre a saját hírolvasó fiókot a Bloglines-on!
6. Telepíts néhány könyvtári RSS feedet!
7. Hozz létre egy RSS feedet valamelyik könyvtári folyóirat adatbázisból (vagy könyvtári e-folyóiratból) a Bloglines olvasódba!
8. Olvass a wikiről!
9. Írd meg egy címszót az ECU Learning 2.0 wikibe a Blackboardon!
10. Tegyél pár digitális fényképet a blogodra. Kérj kölcsön hozzá egy kamerát!
11. Fedezd fel a Flickr-t és tanulmányozd ezt a népszerű képmegosztó oldalt!
12. Szórakozz kicsit a Flickr-rel, fedezz fel pár mashup alkalmazást és partneroldalt, és csinálj velük néhány saját „remix”-et!
13. Nézd meg a könyvtár „Csak kétszer élsz” („You Only Live Twice”) DVD-jét, vagyis az ABC Four Corners műsorát a Second Life-ről és a virtuális világozokról!
14. Nézd meg az ABC Four Corners weboldalon a műsor kiegészítő anyagait!
15. Írd meg egy bejegyzést a blogodba arról, hogy milyen hatása lehet a könyvtárakra a Second Life-nak, már ha úgy gondolsz, hogy lehet!

16. Tanulmányozd a címkézést és fedezd fel a delicious.com-ot (közösségi könyvjelző gyűjtőhely)!
17. Fedezd fel a Technokratit és tanulmányozd, hogy hogyan használhatók a blogbejegyzések címkéi!
18. Olvass el pár írást az Endnote cikkgyűjteményünkben a Web 2.0-ról és a könyvtárak jövőjéről!
19. Fedezd fel a YouTube-ot és néhány olyan más oldalt, amelyek lehetővé teszik a felhasználóknak, hogy feltöltsék és megosszák a videóikat!
20. Hallgass meg néhány podcastot a Podcasting@ECU oldalon, és amit megtanultál, tedd fel a blogodra!
21. Fedezz fel néhány jó ausztrál könyvtári podcastot!
22. Válassz ki néhány oldalt a Web 2.0 Awards díjazottak listájáról, szórakozz el kicsit velük, és blogolj róluk!
23. Írd meg egy bejegyzésben a blogodon, hogy mit gondolsz a Learning 2.0 programról!

/GROSS, Julia – LESLIE, Lyn: Twenty-three steps to learning Web 2.0 technologies in an academic library. = The Electronic Library, 26. köt. 6. sz. 2008. p. 790–802./

(Kukor Ferenc)

Orvostudomány

Folyóiratok, e-könyvek és más gyűjtemények egyetemi, kórházi, köz- és vállalati könyvtáraknak valamennyi klinikai és orvosbiológiai tárgyban

- Alkalmazott egészségügy
- Bizonyítékokon alapuló orvostudomány
- Bizonyítékokon alapuló ápolás
- Családegészségügy
- Egészségügyi menedzsment
- Betegápolás
- Gyógyszerészet

Érdeklődés esetén hivatkozzon az AD 643 09 kódra.
E-MAIL: healthsciences@proquest.co.uk
LD. MÉG: www.proquest.co.uk/go/healthsciences